

ВІХЛЯЄВ М. Ю.,

доктор юридичних наук, професор,
директор
(Центр українсько-європейського
наукового співробітництва)

МИРОНЮК Р. В.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.56:342.57

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.1.24>**ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА СУБ'ЄКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО
КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУДІВ**

У статті з'ясовано поняття та зміст громадського контролю за діяльністю суддів в Україні, виокремлено його найбільш дієві форми та способи; з'ясовано коло суб'єктів здійснення такого контролю.

В результаті дослідження встановлено, що під громадським контролем за діяльністю суддів слід вважати визначену законом діяльність представників громадськості (як індивідуальних так і колективних суб'єктів) спрямована на перевірку (спостереження, нагляд) за законністю здійснення суддями судочинства з урахуванням дотримання принципів врахування громадської думки при формуванні суддівського корпусу, гласності і відкритості судового процесу, доступності громадян до судового процесу, відкритості та доступності до судових рішень. Встановлено, що зміст громадського контролю за діяльністю суддів проявляється у його процедурних формах та інституційних елементах. Інституційними елементами громадського контролю за діяльністю суддів є: суб'єкт, об'єкт, предмет та процедура його здійснення. Суб'єктами такого громадського контролю виступають громадяни та громадські об'єднання – неорганізована та організована громадськість. У якості об'єкту громадського контролю виступають самі судді, результати їх діяльності а також конкретні посадовці судової системи, або претенденти на посаду судді. Предметом громадського контролю є діяльність вказаних об'єктів з реалізації прав і свобод громадян, задоволення їх потреб та інтересів. Процедура громадського контролю містить комплекс форм і методів його здійснення відповідно до завдань та характеру згаданих вище компонентів.

З метою закріплення законодавчих та організаційних засад такого контролю в Законі «Про судоустрій і статус суддів» доцільно визначити правові засади, принципи та процедури громадського контролю за діяльністю суддів в Україні з дотриманням прав громадян на отримання достовірної інформації про діяльність суддів в Україні та врахуванням толерантності, необхідності дотримання таємниці конфіденційної інформації, яка є предметом судового

розгляду та таємниці судового слідства, а також поваги до професійної діяльності суддів.

Ключові слова: громадський контроль, діяльність судів, судочинство, громадський контроль за діяльністю суддів, форми, способи, засоби, суб'єкти контролю.

Vikhliaiev M. Yu., Myroniuk R. V., Novytska N. B. Concept, content and subjects of exercise of public control over the activities of the courts

The article clarifies the concept and content of public control over the activities of judges in Ukraine, highlights its most effective forms and methods; the range of subjects of such control has been clarified.

As a result of the study, it was established that the activity of public representatives (both individual and collective subjects) determined by law should be considered under public control over the activities of judges aimed at checking (observation, supervision) the legality of judicial proceedings by judges, taking into account the principles of taking public opinion into account formation of the judicial body, transparency and openness of the judicial process, accessibility of citizens to the judicial process, openness and accessibility to court decisions. It has been established that the content of public control over the activities of judges is manifested in its procedural forms and institutional elements. Institutional elements of public control over the activities of judges are: subject, object, subject and procedure for its implementation. The subjects of such public control are citizens and public associations – unorganized and organized public. Judges themselves, the results of their activities, as well as specific officials of the judicial system or candidates for the position of judge act as the object of public control. The subject of public control is the activity of the specified objects for the realization of the rights and freedoms of citizens, satisfaction of their needs and interests. The public control procedure contains a complex of forms and methods of its implementation in accordance with the tasks and nature of the above-mentioned components.

In order to consolidate the legislative and organizational principles of such control in the Law «On the Judiciary and the Status of Judges», it is advisable to define the legal principles, principles and procedures of public control over the activities of courts in Ukraine, respecting the rights of citizens to receive reliable information about the activities of courts in Ukraine and taking into account tolerance, the need to observe the secrecy of confidential information that is the subject of judicial proceedings and the secrecy of judicial investigations, as well as respect for the professional activity of judges.

Key words: public control, activity of courts, judiciary, public control over the activities of judges, forms, methods, means, subjects of control.

Актуальність тематики дослідження. На шляху розвитку України як відкритої держави громадський контроль є невід'ємною складовою створення дієвого механізму співпраці судової влади та громадськості, зокрема через налагодження між ними стабільних та ефективних зв'язків, взаємоповаги судді та учасників судового процесу, можливості громадськості бути поінформованої про діяльність судів, доступу до судових рішень, участі громадськості у формуванні складу судів, прийняття безпосередньої участі в судовому процесі через запровадження інституту присяжних.

Поетапне та комплексне запровадження цих та інших форм громадського контролю за діяльністю судів визначено в Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, яка затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 [1]. В ній, зокрема зазначено, що взаємодія суддів із суспільством має

здійснюватися за такими напрямками: розширення змісту щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів в Україні, який готує та оприлюднює Вища рада правосуддя (звіт про стан справ, аналіз тенденцій та викликів у діяльності суддів і судів); запровадження практики всебічного обговорення щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів в Україні шляхом проведення громадських консультацій та дискусій, удосконалення заходів з подальшого розвитку систематичного проактивного професійного спілкування з об'єднаннями юристів, громадськістю та засобами масової інформації, розвиток комплексної системи комунікації; впровадження системного підходу та ефективних комунікативних рішень з протидії розповсюдженню недостовірної інформації, спрямованої на дискредитацію суддів, у тому числі у соціальних мережах; механізму оцінки учасниками судового процесу роботи суду, використання інших форм опитувань, впровадження електронного механізму опитування; єдиного стандарту якості роботи суду; посилення уваги до потреб учасників судового процесу з метою покращення доступу до правосуддя та сприяння сприйняттю людьми суду як органу, який вирішує спір і захищає права та інтереси; та ін.

Стан дослідження проблематики статті. Сутність громадського контролю обґрунтували в своїх наукових дослідженнях, зокрема теоретико-прикладні аспекти – М. Козюбра, С. Кушнір, Т. Наливайко, с. Ністратов, М. Новіков, О. Петришин, В. Шестак, С. Шестак, конституційно-прикладні аспекти – Ю. Барабаш, В. Волощук, А. Грабильніков, А. Крупник, О. Орловський, адміністративно-правові аспекти – В. Авер'янов, О. Андрійко, Ю. Барабаш, Ю. Битяк, С. Братель, М. Вітрук, В. Гаращук, І. Голосніченко, С. Гончарук, С. Денисюк, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, Р. Миронюк, І. Сквірський та інші.

Попри загальну дослідженість поняття та змісту громадського контролю за органами публічної влади, особливості форм та способів його реалізації за діяльністю судів в Україні на монографічному рівні не здійснювалось, що і зумовлює необхідність з'ясування поняття та змісту та суб'єктів здійснення громадського контролю за діяльністю суддів в Україні, що буде предметом дослідження в межах даної статті.

На виконання мети дослідження нижче планується виконання наступних дослідницьких *завдань*: з'ясування поняття та змісту громадського контролю за діяльністю суддів в Україні, виокремлення його найбільш дієвих форм та способів; з'ясування кола суб'єктів, які здійснюють громадський контроль за діяльністю судів.

Виклад основних положень. Перш ніж з'ясувати поняття та сутність громадського контролю за діяльністю суддів в Україні, необхідно з'ясувати сутність громадського контролю за діяльністю органів публічної адміністрації та його нормативне врегулювання. Слід відзначити, що попри велику кількість наукових праць присвячених сутності громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації та висловленню в тих значної кількості законодавчих ініціатив, наразі поняття громадського контролю не знайшло законодавчого закріплення, хоча в правовій науці були непоодинокі спроби обґрунтувати необхідність його законодавчого закріплення. Зокрема одним із сучасних дослідників проблем громадського контролю в системі влади Денисюком С.Ф. було запропоновано розробити законопроект «Про громадський контроль в Україні», де на законодавчому рівні на думку автора доцільно було б «закріпити напрямки контрольної діяльності, перелік суб'єктів громадського контролю, принципи та правила здійснення такого контролю, його юридичне оформлення, механізм відповідальності державних і недержавних (діяльність фізичних та юридичних осіб як державного, так і недержавного секторів) структур та їх посадових осіб за невиконання або неякісне чи несвоєчасне виконання законних вимог громадськості та ін.» [2, с. 6–7]. Попри відсутність спеціального закону про громадський контроль його нормативну базу складають окремі норми Конституції та інших законів. Так, згідно із статтями 5 і 38 Конституції, народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні, яку він здійснює безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами [3]. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» в якості однієї з форм громадського контролю визначає громадські слухання (ст. 13), у ході яких «територіальна громада має право зустрічатися з депута-

тами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування» [4]. Закон України «Про об'єднання громадян» (ч. 1 ст. 20) до прав зареєстрованих об'єднань громадян відносить і право отримувати від органів державної влади і управління, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань [5]. Згідно з Законом України «Про звернення громадян», громадяни України мають право звертатись до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, установ та організацій незалежно від форм власності, до підприємств, до засобів масової інформації, до посадових осіб згідно з їх функціональними обов'язками із зауваженнями, скаргами та пропозиціями щодо їх статутної діяльності, заявою чи клопотанням стосовно реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргами про їх порушення (ч. 1 ст. 1) [6]. Таким чином аналіз законодавчих актів свідчить, що на законодавчому рівні відсутнє нормативне визначення громадського контролю, лише у Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами» наведено поняття демократичного цивільного контролю, який визначено як комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни [7].

Нижче на виконання задач дослідження доцільно з'ясувати різноманітність наукових позицій щодо сутності та форм громадського контролю.

Так, в юридичній енциклопедії надається визначення, сформульоване О. Андрійко: громадський контроль є одним із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами і є важливою формою реалізації демократії, і способом залучення населення до управління суспільством та державою [8, с. 120]. Цю точку зору поділяють А. Васіна, Л. Гордієнко, А. Мельник, О. Оболенський та ін. [9, с. 149]. За твердженням українського дослідника А. Крупника, громадський контроль є інструментом громадської оцінки виконання органами влади й іншими підконтрольними об'єктами їхніх соціальних завдань [10, с. 146–154]. Такий контроль є складовою системи публічного управління та чинником розвитку соціуму в умовах розбудови демократичної, соціальної та правової держави. О. Полтараков громадський контроль визначає як систему відносин громадянського суспільства з державою, яка ґрунтується на підзвітності органів державної виконавчої влади органам державної законодавчої влади (парламентський контроль) та недержавним структурам («третьому секторові» та ЗМІ) [11]. Цю точку зору поділяє С. Денисюк та інші науковці [12, с. 59]. В.Г. Гарашук, до громадського контролю відносять контроль з боку різних громадських формувань (або угруповань) – профспілок, трудових колективів, партій, рухів, фондів та інших утворень та контроль з боку громадян [13, с. 169]. Т.В. Наливайко визначає «громадський контроль» як організаційно-правову форму об'єднання громадян на добровільних засадах для задоволення та захисту їхніх власних та громадських законних правових, соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних та інших спільних інтересів [14, с. 3]. В свою чергу Наливайко Л.Р. і Орешкова А.Ф. з урахуванням наукового аналізу поняття громадського контролю запропонували його авторське тлумачення, як одного із видів соціального контролю у формі публічної перевірки діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з використанням комплексу здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів з боку громадян та їх об'єднань в умовах розбудови демократичної, соціальної, правової держави [15, с. 51].

В. Кравчук зазначає, що громадський контроль над діяльністю судів сьогодні повинен передбачати наступне: публічність судових процесів, зокрема, з вільним доступом до них представників засобів масової інформації; можливість відводу суддів з ініціативи учасників

судового процесу; включення в атестаційно-дисциплінарні органи (кваліфікаційні комісії суддів) представників юридичної громадськості, ефективної діяльності громадських рад при судах, встановлення відповідальності за порушення суддівської дисципліни. [16, с. 15]. На думку П. Каблак: «громадський контроль судової влади, за своєю суттю, – це громадське оцінювання виконання судами своїх повноважень, визначення ефективності їх функціонування»; він може здійснюватися методами спостереження, опитування, аналізу, прогнозування та ін., однак, у той же час, дослідник відзначає особливу результативність використання методу опитування за допомогою карток громадянського звітування (КГЗ) [17, с. 132]. На думку Ткаченко І.Ю. «громадський контроль за діяльністю суддів це визначена законом діяльність представників громадськості (як індивідуальних так і колективних суб'єктів) спрямована на перевірку (спостереження, нагляд) за законністю здійснення суддями судочинства з урахуванням дотримання принципів врахування громадської думки при формуванні суддівського корпусу, гласності і відкритості судового процесу, доступності громадян до судового процесу, відкритості та доступності до судових рішень» [18, с. 283]. Підтримуючи таку позицію автора слід визначити, що мета громадського контролю за діяльністю суддів полягає у тому, щоб не допустити дій контрольованих суб'єктів за межами законності й правопорядку, попередити можливі відхилення від намічених цілей, а також інтересів суспільства та його суб'єктів, а у разі появи цих відхилень усунути їх негативні наслідки.

Щодо форм громадського контролю за діяльністю суддів, то вони теж не знайшли чіткого нормативного вираження та закріплення. В той же час основи нормативно-правового регулювання реалізації різних форм громадського контролю вже закладені в окремих положеннях Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон). Так в статті 11 Закону закладені принципи гласності і відкритості судового процесу, частина яких реалізована, зокрема стосовно того, що «судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом; ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи; будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом; розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених законом. У відкритому судовому засіданні мають право бути присутніми будь-які особи. У разі вчинення особою дій, що свідчать про неповагу до суду або учасників судового процесу, така особа за вмотивованим судовим рішенням може бути видалена із зали судового засідання» [19]. Виходячи з аналізу вказаного закону та інших законодавчих актів до форм громадського контролю за діяльністю суддів можна віднести: 1) моніторинг способу життя судді, який здійснюється з метою встановлення відповідності рівня життя судді наявному у нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам, проводиться моніторинг способу життя судді відповідно до закону. (стаття 59); 2) повна перевірка декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка подається суддею, здійснюється відповідно до закону центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику, та полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірці на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення (стаття 60); 3) діяльність громадської ради доброчесності, яка утворюється з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання (стаття 87) та ін.

Логічно, що коли мова йде про суб'єктів, які здійснюють громадський контроль за діяльністю суддів, то до них можна віднести: ЗМІ, громадські організації правничого та правоохоронного спрямування, активна громадськість.

Так в статті 11 «Гласність і відкритість судового процесу» Закону України «Про судоустрій та і статус суддів» визначено окремі положення, які забезпечують реалізацію права громадян та ЗМІ здійснювати громадський контроль за діяльністю суду, а саме: судові

рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом; ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи; будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом; розміщення інформації з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі з використанням мобільного застосунку Порталу Дія є додатковим способом інформування про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, місце, дату і час судового засідання; розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених законом; у відкритому судовому засіданні мають право бути присутніми будь-які особи; особи, присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених законом, однак трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду, тощо [19]. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав. Суд може визначити місце в залі судових засідань, з якого має проводитися фотозйомка, відеозапис.

Таким чином на законодавчому рівні визначено можливість представників ЗМІ приймати участь у судовому процесі та висвітлювати порядок здійснення судочинства. Однак проблема допуску представників ЗМІ до висвітлювання діяльності суду полягає в винайденні балансу між інформуванням громадськості про роботу судів і дотриманням державної (судової) таємниці, не розголошування відомостей розгляду справи, які можуть негативно вплинути на збір та оцінку доказів, розголошення відомостей, які суміжні з посяганням на приватні інтереси (особисте і сімейне життя) та ін. У зв'язку з цим суди традиційно не дуже охоче контактують з представниками засобів масової інформації, оскільки на це є певні об'єктивні причини (неможливість коментувати справи, які знаходяться в провадженні суду, необхідність забезпечення презумпції невинуватості тощо).

Зважаючи на це, питання висвітлення діяльності судів у ЗМІ та поінформованості про це громадськості є досить актуальним, а забезпечення належної комунікації суддів чи офіційних представників судів з журналістами, можливість висвітлення судових процесів є ключовим фактором у практичній реалізації принципу гласності судочинства. Слід погодитись і підтримати думку про необхідність створення у вищих спеціалізованих судах та апеляційних судах – повноцінні прес-служби; у судах першої інстанції (у разі неможливості створення окремих підрозділів) мають визначатися працівники, які відповідатимуть за співпрацю з журналістами та матимуть право надавати офіційну позицію суду. Прес-служби чи відповідальні працівники повинні вживати заходів для належного та об'єктивного висвітлення роботи суду, сприяти налагодженню роботи журналістів з суддями тощо. Такі заходи гарантуватимуть можливість отримання громадськістю збалансованої інформації про діяльність судів, особливо при розгляді резонансних справ, посилюватимуть довіру до суду. Рішення, прийняті при максимальній поінформованості громадськості про перебіг процесу, не сприйматимуться як необ'єктивні чи прийняті внаслідок тиску чи з наявністю певної корупційної складової, що з однієї сторони забезпечить втілення в життя конституційних засад гласності та відкритості в діяльності судової влади, з іншої – підвищить рівень довіри громадян до діяльності судів, а також сприятиме успішному розвитку судової системи України [20, с. 277].

До суб'єктів громадського контролю за діяльністю суду (суддів) які наділені безпосередніми повноваженнями щодо його здійснення слід віднести: громадська рада Ради суддів України; громадська рада доброчесності; громадська рада міжнародних експертів, діяльність яких потребує окремого дослідження.

Висновок. В результаті дослідження з'ясовано, що під громадським контролем за діяльністю суддів слід вважати визначену законом діяльність представників громадськості

(як індивідуальних так і колективних суб'єктів) спрямована на перевірку (спостереження, нагляд) за законністю здійснення судьями судочинства з урахуванням дотримання принципів врахування громадської думки при формуванні суддівського корпусу, гласності і відкритості судового процесу, доступності громадян до судового процесу, відкритості та доступності до судових рішень. Завданнями громадського контролю за діяльністю суддів є: отримання точної і повної інформації щодо діяльності суддів; сприяння підвищенню ефективності роботи суддів; поширення серед громадськості соціально значущої функції судів; підтримання іміджу суддівської діяльності та престижу роботи судді; забезпечення прозорого відбору кадрів для судів, їх переміщення та іншого просування по службі; підвищення рівня законності забезпечення прав і свобод громадян в діяльності суддів; покращення умов та порядку надання суддівських послуг.

Зміст громадського контролю за діяльністю суддів проявляється у його процедурних формах, зокрема: моніторингу способу життя судді, який здійснюється з метою встановлення відповідності рівня життя судді наявному у нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам, проводиться моніторинг способу життя судді відповідно до закону; зверненні до суду для отримання інформації про його діяльність; діяльність громадської ради доброчесності, та інституційних елементах. Інституційними елементами громадського контролю за діяльністю суддів є: суб'єкт, об'єкт, предмет та процедура його здійснення. Суб'єктами такого громадського контролю виступають громадяни та громадські об'єднання – неорганізована та організована громадськість. У якості об'єкту громадського контролю виступають самі судді, результати їх діяльності а також конкретні посадовці судової системи, або претенденти на посаду судді. Предметом громадського контролю є діяльність вказаних об'єктів з реалізації прав і свобод громадян, задоволення їх потреб та інтересів. Процедура громадського контролю містить комплекс форм і методів його здійснення відповідно до завдань та характеру згаданих вище компонентів.

З метою закріплення законодавчих та організаційних засад такого контролю в Законі «Про судоустрій і статус суддів» доцільно визначити правові засади, принципи та процедури громадського контролю за діяльністю судів в Україні з дотриманням прав громадян на отримання достовірної інформації про діяльність судів в Україні та врахуванням толерантності, необхідності дотримання таємниці конфіденційної інформації, яка є предметом судового розгляду та таємниці судового слідства, а також поваги до професійної діяльності суддів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021. *Офіційний вісник Президента України*: офіційне видання від 22.06.2021. № 17. Стор. 29. Ст. 836.
2. Денисюк с. Ф. Сутність громадського контролю: співвідношення понять у теорії та законодавстві. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2008-2/doc/5/07.pdf><http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2008-2/doc/5/07.pdf>.9 (дата звернення 20.03.2023).
3. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
5. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 грудня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 504.
6. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
7. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами : Закон України № 975-IV від 19 червня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 46. Ст. 366.

8. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енциклопедія, 1998. Т. 1: А-Г. 672 с.
9. Державне управління: навч. посіб. / редкол.: А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко / за ред. А.Ф. Мельника. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с
10. Крупник А.С. Зарубіжний досвід громадського контролю: уроки для України. *Ефективність державного управління*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. Вип. 14. С. 146–154.
11. Полтораков О. Громадський контроль над «силовими» структурами в Україні: проблеми та перспективи. Національний інститут проблем міжнародної безпеки. URL: <http://www.niisp.org.ua/default~38.php> (дата звернення 20.03.2023).
12. Денисюк с. Ф. Громадський контроль як гарантія законності у адміністративній діяльності правоохоронних органів в Україні: монографія. Харків: ТД «Золота миля», 2010. 368 с.
13. Гаращук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... д-ра юрид.наук: 12.00.07. Національна академія імені Ярослава Мудрого. Х., 2003. 272 с.
14. Наливайко Т.В. Громадський контроль в Україні як інститут громадянського суспільства: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львівський Національний університет імені Івана Франка. Львів, 2010. 18 с.
15. Наливайко Л.Р., Орешкова А.Ф. Громадський контроль в умовах сучасних євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 47–55.
16. Кравчук В. Громадський контроль судової влади як спосіб відновлення довіри суспільства до судів та суддів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 3. С. 11–16.
17. Каблак П. І. Взаємовідносини судової влади та громадськості (правові і організаційні аспекти) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Львів, 2015. 211 с.
18. Ткаченко І.Ю. Поняття та зміст громадського контролю за діяльністю суддів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. №4. 2022. с. 280-283. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/66> (дата звернення 20.03.2023).
19. Про судоустрій та правовий статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII: *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
20. Когут В. Контроль як функція громадськості у забезпеченні національного судочинства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 861. С. 271–277.

